

De school (en buitenschoolse opvang)

in dialoog met ouders

Uit onderzoek én praktijk blijkt dat ouders en medewerkers vaak hetzelfde willen voor kinderen in de kleuterklas. Ze zijn allebei ook vragende partij voor meer samenwerking. Hoe kom je tot een goed ouderbeleid? Hoe zien ouders die samenwerking met de school? Wat kan de school voor ouders betekenen? En wat kan de buitenschoolse opvang betekenen? (Zie kader.) Dit is het vierde artikel in de reeks ‘Schoolrijpe kinderen of kindrijpe scholen?’ KIDDO werkt hiervoor samen met *Kleuters & ik*, het vakblad voor kleuteronderwijs.

Kwaliteitsvolle individuele interacties tot stand brengen is een belangrijke maar allerm minst evidente opdracht in het kleuteronderwijs. Zeker wanneer er een grote (taal-) diversiteit is en je hoofdzakelijk alleen voor een relatief grote groep instappertjes staat, is dit een enorme uitdaging.

In onderzoek (zie kader) zien we dat kwaliteitsvolle individuele interacties niet zo vaak voorkomen. Tien maanden lang volgden we acht kleuters met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond. Op

verschillende momenten maakten we in de instapklassen van vier scholen video-observaties van de eerste schoolervaringen van deze kinderen. We filmde kringmomenten, momenten waarop kinderen hun jas aan- en uitdoen en hun boekentas uitpakken, koek- en fruitmomenten, vrije spelmomenten in de speelzones in de klas, speeltijden op de speelplaats en middagpauzes. Op die manier analyseerden we 79 verschillende activiteiten. De verbale interacties tijdens deze activiteiten werden nadien woord voor woord uitgetikt.

Taal tussen drukte en lawaai

Er gaat veel aandacht naar kleuterparticipatie: hoe meer kleuters vanaf 2,5-jarige leeftijd naar school gaan, hoe liever. Daarom zetten gezinsondersteunende organisaties in op toeleiding en werken kinderopvang en school samen aan een goede overgang. Als een kleuter eenmaal naar school gaat, is open communicatie ‘een hefboom voor kwaliteitsvol onderwijs’. Zo staat het alvast in het actieplan ‘Elke dag kleuteronderwijs telt’ (2016) van onderwijsminister Hilde Crevits. Het plan schuift daarbij een inclusieve aanpak naar voren: er is extra aandacht voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen.

In het verlengde hiervan startten in 2017 verschillende proeftuinen. Met de steun van AMIF (het Europees Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie) werken scholen uit Oostende, Menen, Gent, Brussel, Mechelen en twee uit Antwerpen aan hun samenwerking met ouders. Uit de ervaring van deze scholen en ook uit de interviews in het doctoraatsonderzoek naar *educare* – de combinatie van zorg en leren – in het kleuteronderwijs, blijkt dat zowel ouders als professionals graag meer afstemmen. Die professionals zijn leerkrachten, maar evengoed medewerkers van de buitenschoolse opvang: zie kader.

Wat kan de buitenschoolse opvang doen?

Ouders weten graag hoe het met hun kind in de kleuterklas gaat. Als ze hun kind niet in de klas kunnen brengen en ophalen, horen ze graag via de buitenschoolse opvang hoe het op school gaat. Dit artikel geeft je een paar belangrijke inzichten mee voor het werken met ouders:

- Met school starten is een grote stap voor kinderen en ook voor ouders. Toon begrip voor de vragen en eventuele bezorgdheden die ouders daarbij hebben.
- Het is niet omdat ouders geen vragen stellen, dat ze geen vragen hebben. Dat geldt ook in de buitenschoolse opvang: ouders zijn sowieso betrokken, het is aan jou om de dialoog aan te gaan.
- De 12 sleutels voor positief partnerschap (zie kader) kun je ook in de buitenschoolse opvang gebruiken.

Kleuterleider: *Als ouders in de klas komen is het makkelijk om naar hun kind te vragen. Dan krijg ik informatie zoals 'gisteren heeft ze niet goed geslapen' of 'er is iets op de speelplaats gebeurd en nu heeft hij schrik'. Die kleine dingen geven mij veel informatie die ik de rest van de dag in de klas goed kan gebruiken.'*

Een gesprek tussen ouders:

'Goed idee om momenten te organiseren waar ouders leerkrachten kunnen ontmoeten.'

'Zodat ze kunnen luisteren naar onze bezorgdheden. Wat we voelen en ervaren.'

'Dit zou goed zijn om enkele frustraties en angsten van ouders aan te pakken, zelfs al voor de start in de kleuterklas.'

Betrokken door het raam

Een belangrijk uitgangspunt in de samenwerking tussen een school en ouders is dat beide uiteindelijk hetzelfde willen: maximale ontplooiingskansen voor het kind. Die gedeelde doelstelling laat toe om het partnerschap positief in te vullen, vanuit wederzijds respect. Het is aan de school en haar partnerorganisaties om een zorgend en positief opvoedingsmilieu te creëren, een omgeving waarin ouders onderling en ouders en leerkrachten bij elkaar terecht kunnen, zodat iedereen zich ondersteund voelt in zijn opvoedingstaak. Omdat de kleuterschool, net als de kinderopvang, voor ouders (na hun familiaal netwerk) het eerste externe opvoedingsmilieu kan zijn waarmee ze in aanraking komen, is dit des te belangrijker.

In ons onderzoek vertellen ouders – inclusief vaders – dat ze graag (meer) op de hoogte zijn. Hoe gaat het met hun kind in de kleuterklas? Wat gebeurt er in die klas? Ouders die in de klas geen kijkje mogen nemen, voelen zich tekortgedaan. Ze zoeken vaak andere manieren om te weten te komen hoe het met hun kind gaat. Als dat niet lukt, lijken ouders zich soms terug te trekken. Ze ervaren geen partnerschap met de school en durven de leerkracht bijvoorbeeld niet zelf aan te spreken.

Ouder: *'Elke dag kom ik rond 10 uur langs de school, want dan kan je de kinderen op de speelplaats zien. Toen mijn dochter in een van de klassen vooraan zat, piepte ik soms ook door het raam naar binnen. Nu zit mijn dochter in een klas aan de achterkant van de speelplaats en kan ik niet meer zien wat er in de klas gebeurt. Ik weet nu niet meer hoe het gaat. Dragen ze goed zorg voor haar?'*

Ouder: *'Ik wist niet dat je naar de leerkracht kunt stappen om iets te vragen. Het is nooit in mij opgekomen om mijn vraag te stellen. Want de school heeft een bepaalde manier van werken, wie ben ik om dat te veranderen?'*

Soms houden ouders hun vragen voor zich

De twee citaten hierboven tonen zeer betrokken ouders. De school kan dit anders ervaren: deze ouders knopen immers geen gesprek aan. Dat komt omdat deze moeders en vaders zich schikken naar de regels van de kleuterschool. Ze volgen gehoorzaam de expliciete

regels en passen zich ook aan impliciete normen en routines aan. De ouders uit ons onderzoek durven hun bezorgdheden niet te uiten, ze zijn bang dat de school dit als kritiek zal ervaren. Ook het feit dat ouders daarvoor zelf de eerste stap moeten zetten – er is bijvoorbeeld geen vast platform of een ingesloten manier waarop ouders hun verwachtingen tegenover de school kunnen uiten – is een drempel. Belangrijk om te onthouden: het is niet omdat ouders geen vragen stellen, dat ze geen vragen hebben. Als een school niet polst naar de (onuitgesproken) verwachtingen van ouders, kunnen ze afhaken en gaan hun kinderen meestal minder vaak naar school.

Betrokkenheid verzilveren

Nu willen medewerkers wel graag meer contact met ouders, maar voelen ze zich soms ook onzeker. Wat als ouders in de klas komen? Gaan ze heel kritisch kijken als ze me in de klas bezig zien? Een goede manier om hiermee te starten is het team te laten kennismaken met de perspectieven en verwachtingen van ouders. In de

AMIF-proeftuinen waren veel teams verwonderd om de interesse en het respect van ouders voor de school. Een andere *eyeopener* waren de bezorgdheden van ouders. Interessant om te weten is dat bovenop die heel concrete vragen van ouders naar zorg en dialoog nog een andere, grote bezorgdheid meespeelt. Veel ouders willen dat hun kleuter goed kan starten, zodat hij niet uitgesloten wordt in de klas – en later ook niet in de ruimere samenleving. Ze willen het allerbeste voor hun kind en zien de school daarbij als een heel belangrijke partner. Scholen moeten vaders en moeders dus niet betrokken maken, die zijn al betrokken. Het is aan de school om dat te verzilveren, met initiatieven om de interactie en dialoog met de ouders op te zetten.

Aanknopings- en uitgangspunten voor gelijkwaardige dialoog

De grote uitdaging is natuurlijk *hoe* je dat partnerschap met ouders aangaat. De concrete zorgvragen van ouders zijn voor de leerkracht alvast een belangrijk aanknopingspunt. Luister goed naar de praktische vragen van ouders. Pols er proactief naar en sta open voor bezorgdheden die jou misschien irrelevant lijken. Een ouder die vraagt hoe het er in de kring aan toe gaat, wil meer dan een algemeen antwoord als 'we praten met elkaar'. Die ouder wil weten of zijn kind af en toe ook iets van thuis vertelt, want dat is voor de ouder een signaal dat het kind zich goed voelt. Als je daarbij ook nog vertelt hoe je inpikt op wat het kind in de kring vertelt, is de ouder

12 sleutels voor een positief partnerschap

Om een gelijkwaardige en volwaardige dialoog met ouders in de vingers te krijgen, werken sommige AMIF-proeftuinen met concrete sleutels (zie kader). In een project van de Koning Boudewijnstichting (2013, in de Franstalige gemeenschap van België) ontwikkelden maatschappelijk kwetsbare ouders en leerkrachten 12 sleutels voor een positief partnerschap tussen school en ouders. De AMIF-teams gebruiken ze als leidraad om verder te werken aan hun ouderbeleid.

1. Begin bij het elementaire: glimlachen, goedendag en respect
2. Denk samen na in het schoolteam, handel vanuit het schoolteam (gedragen door het schoolteam)
3. Neem de families zoals ze zijn, daar waar ze zijn
4. Het is aan de school om de stap naar de ouders te zetten
5. Creëer een band met de ouders vóór eventuele moeilijkheden opduiken
6. Mondeling contact en visuele ondersteuning gaan vóór alles
7. Fixeer je niet op taaldrempels, probeer ze te overstijgen
8. Maak impliciete boodschappen expliciet (bezorgdheden, vragen, verwachtingen, regels ...)
9. Vaders zijn ook ouders! Besteed (in je communicatie, in je aanbod, in je dagelijkse contact) specifiek aandacht aan deze groep
10. Vermeerder het aantal ontmoetingsmomenten: naast formele momenten (die intimiderend kunnen overkomen) kun je ook de breng- en haalmomenten, feesten, koffiemomenten... aangrijpen om contact te leggen
11. Smeed banden met omliggende organisaties
12. Maak tijd tot jouw bondgenoot: hoe groot de inzet van het team ook is, werk met ouders stap voor stap, zodat ook zij tijd krijgen om steeds intensiever met de school samen te werken

Daarnaast kijken ze ook naar plaatsen, kanalen, organisaties die ouders in de buurt gebruiken. De AMIF-proeftuinen willen leren van de plekken waar ouders zich goed voelen: in de school, in de buurt en bij partnerorganisaties zoals het inloopteam, de buitenschoolse opvang, de kinderopvang, buurtcentra, de speltheek, de vereniging waar armen het woord nemen, zelforganisaties... Elke proeftuin onderzoekt wat ze hieruit kan leren, hoe ze kan samenwerken en hoe ze die nieuwe ideeën en manieren van werken met ouders kan uitleiden naar de hele scholengemeenschap.

gerust dat je zijn kind in de klas opmerkt en opneemt in de groep. Idem voor ouders die polsen naar het middageten, de speeltijd, het dutje, het toilet... Ouders weten graag hoe dat voor hun kind is en of alles tijdens die momenten goed gaat.

Tijd maken voor de concrete (zorg)vragen van ouders is een goed begin. Een ander belangrijk element in de dialoog tussen ouder, leerkracht en school is de erkenning van ouders in hun ouderrol. Elke ouder heeft unieke kennis over zijn/haar kind thuis. Die kennis over het karakter, de gevoeligheden, de interesses, de talenten... van een kind zijn een mooie aanvulling op jouw professionele kennis. Als leerkracht ken je het kind in de klas: hoe het zich in de groep gedraagt, hoe het met opdrachten en afspraken omgaat... Als de school beide vormen van kennis op een gelijkwaardige manier kan inbrengen, worden ouder en leerkracht volwaardige partners in de opvoeding van het kind. Elk vanuit zijn eigen rol en expertise. ◀

6 artikels over EDUCARE

De reeks 'Schoolrijpe kinderen of kindrijpe scholen?' spit *educare* helemaal uit. Hoe werkt die pedagogiek van zorgen en leren in de kleuterklas? Een overzicht:

- KIDDO 5 2017: Pleidooi voor *educare*, een pedagogiek van zorg en leren
- KIDDO 6 2017: Onzichtbare zorg. Kinderbegeleiders in de kleuterklas
- KIDDO 1 2018: Kwaliteitsvolle interacties, de hele dag door
- KIDDO 2 2018: Samenwerking tussen school en ouders

Wordt verwacht...

- KIDDO 3 2018: Onthaalbeleid. Een goede start voor elk kind, elk gezin
- KIDDO 4 2018: Zorg? Dat is tegelijk geborgenheid bieden en zelfstandigheid bevorderen